

SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARI RIVOJI VA ULARNING JAMIYATGA TA'SIRI

Maxmudjonova Mubina Ma'rufjon qizi

Fan va texnologiyalar universiteti 1-bosqich talabasi.

E-mail: mubinamahmudjonova283@gmail.com.

Ilmiy rahbar: f.f.f.d., (PhD)., dotsent.v.b., R.O.Rasulov

ANNOTATSIYA:

Ushbu ishda sun'iy intellekt (SI) tizimlarining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va ularning zamonaviy jamiyat hayotiga ko'rsatayotgan ta'siri yoritiladi. Mavzu doirasida sun'iy intellektning asosiy yo'nalishlari, ularning amaliyotdagi qo'llanilishi, ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, SI texnologiyalarining kelajakda inson faoliyatiga ta'siri, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarda tutgan o'rni haqida ilmiy mulohazalar beriladi. Tadqiqot natijalari sun'iy intellektning ahamiyatini tushunish, uni to'g'ri boshqarish va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qildirish uchun zarur xulosalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, innovatsiya, kiberxavfsizlik, robototexnika, raqamli iqtisodiyot, texnologik taraqqiyot, IT, startaplar, metodologiyasi, ChatGPT

ABSTRACT

This study examines the formation and development stages of artificial intelligence (AI) systems and their impact on modern society. Within the scope of the topic, the main directions of AI, their practical applications, as well as their positive and negative aspects, are analyzed. Additionally, the study provides scientific reflections on the potential impact of AI technologies on human activities in the future and their role in economic and social processes. The results of the research include conclusions necessary for understanding the significance of AI, managing it properly, and utilizing it to promote societal development.

Keywords: Artificial Intelligence, innovation, cybersecurity, robotics, digital economy, technological progress, IT, startups, methodology, ChatGPT

АННОТАЦИЯ

В данном исследовании рассматриваются формирование и этапы развития систем искусственного интеллекта (ИИ), а также их влияние на современное общество. В рамках темы анализируются основные направления ИИ, их практическое применение, положительные и отрицательные стороны. Кроме того, исследование содержит научные размышления о потенциальном

влиянии технологий ИИ на человеческую деятельность в будущем и их роли в экономических и социальных процессах. Результаты исследования включают выводы, необходимые для понимания значимости ИИ, его правильного управления и использования для развития общества.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, инновации, кибербезопасность, робототехника, цифровая экономика, технологический прогресс, IT, стартапы, методология, ChatGPT

Kirish. Bugungi kunda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari insoniyat hayotining deyarli barcha jabhalariga chuqur kirib bormoqda. Avvallari fantastik tasavvur bo'lib ko'ringan aqlli dasturlar, robotlar, o'z-o'zini o'rganuvchi tizimlar va avtomatlashtirilgan jarayonlar endilikda kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanib ulgurgan. SI nafaqat texnologik yangilik sifatida, balki butun jamiyatning iqtisodiy, ilmiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatayotgan global fenomen sifatida e'tirof etilmoqda.

Sun'iy intellekt tizimlarining tezkor rivoji ta'lim, tibbiyot, ishlab chiqarish, transport, xizmat ko'rsatish va xavfsizlik kabi ko'plab sohalarda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq ushbu jarayon bilan birga ma'lumotlar maxfiyligi, kiberxavfsizlik, robotlar odam ishini almashtirishi kabi masalalar ham kun tartibiga chiqmoqda. Shu bois SI rivojini chuqur o'rganish, uning jamiyatga ta'sirini tahlil qilish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarga ilmiy yondashuv taklif etish bugungi kundagi eng muhim vazifalardan biridir.

AI rivojlanishi tufayli 2025-yilning boshida Hindistonning Karnatak shtatida AI va avtomatlashtirilgan tizimlar sabab 10 000 dan ortiq ish o'rinlari qisqargani xabar qilingan. Ayniqsa ba'zi davlatlar, masalan, Hindiston shtati Karnatakada ishchi bozoriga AI ta'sirini baholash uchun korporatsiyalar bilan hamkorlik qilmoqda. Bu ish o'rinlari yo'qolishi risklari bilan birga, AI yangi ish o'rinlarini yaratishi mumkinligi ham aytilmoqda — tartibga solish va investitsiyalar muhim.

Agar haqiqatan 10 000 dan ortiq ish yo'qotilgan bo'lsa, bu katta ijtimoiy muammo bo'lishi mumkin — ayniqsa oddiy takroriy, ma'lumot kiritish yoki past malakali ishchilari uchun. Ishchilarni qayta tayyorlash va malaka oshirish bo'yicha harakatlar yetarli bo'lmasa, ijtimoiy beqarorlik oshishi ehtimoli bor. Kompaniyalar AI'ga investitsiya qilarkan, inson resurslarini qisqartirish va xarajatlarni kamaytirishni maqsad qilishi mumkin — bu uzoq muddatda iqtisodiy tengsizlikni kuchaytirishi mumkin. Ish o'rinlarining qisqarishi risk sifatida mavjud bo'lsa-da, AI rivojlanishi — bu inson resurslarini rivojlantirish, yangi kasblar yaratish va iqtisodiy imkoniyatlarni

kengaytirish uchun imkoniyatdir. To‘g‘ri tartibga solish va investitsiyalar orqali bu jarayon ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin

O‘zbekistonning o‘zida ham sun‘iy intellektga oid qonunlar qabul qilinishi rejalashtirilmoqda — bu mamlakatda SI texnologiyalarini nazorat qiluvchi yangi huquqiy bazani shakllantirishi mumkin. O‘zbekistonning sun‘iy intellektga oid qonunlarni qabul qilishi mamlakat uchun katta imkoniyat yaratadi. Bu SI texnologiyalarini tartibga solish va xavfsiz foydalanishni ta‘minlaydi. Shu bilan birga, qonuniy baza investorlar va startaplar uchun qulay muhit yaratib, innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Fuqarolarni himoya qilish va ma‘lumotlar xavfsizligini ta‘minlash imkoniyati ham oshadi. Natijada, O‘zbekiston SI sohasida barqaror va ijobiy rivojlanish yo‘lida mustahkam poydevor yaratadi.

O‘zbekistonda ham sun‘iy intellekt sohasiga katta e‘tibor berilmoqda: Prezident farmoni bilan SI loyihalarini rivojlantirish uchun 1 milliard dollardan ortiq investitsiya jalb qilinishi rejalashtirilgan[1, 6.]. Sputnik O‘zbekiston xabariga ko‘ra, 2030-yilgacha sun‘iy intellekt sohasi orqali 100 mingta yangi ish o‘rni yaratish rejalashtirilgan. O‘zbekistonda sun‘iy intellekt sohasiga qaratilayotgan katta e‘tibor mamlakatning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish va innovatsiyalarni rag‘batlantirish imkoniyatini beradi. Prezident farmoni bilan SI loyihalariga 1 milliard dollardan ortiq investitsiya jalb qilinishi nafaqat texnologik rivojlanishga, balki yangi ish o‘rinlari yaratishga ham xizmat qiladi. Sputnik O‘zbekiston xabarida aytilishicha, 2030-yilgacha 100 mingta yangi ish o‘rni ochilishi rejalashtirilgan. Bu esa yoshlar va mutaxassislar uchun katta imkoniyat yaratadi, iqtisodiy o‘sishni tezlashtiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashga yordam beradi.

SI nafaqat ijtimoiy va iqtisodiyot taraflama yordam bermoqda, tibbiyotda ham oz hissasini qoshmoqda innoist habariga kora SI tibbiy tasvirlarni (radiologiya, patologiya) tahlil qilib, kasalliklarni erta aniqlashda foydalanilmoqda.[2, 363–365.] SI tibbiy tasvirlarni tahlil qilish orqali kasalliklarni erta aniqlash imkonini beradi, bu esa inson hayotini saqlashda muhim rol o‘ynaydi. Masalan, rentgen, MRI yoki CT tasvirlarini SI tez va aniqlik bilan o‘rganib, shifokorlarni xatoliklardan himoya qiladi va tashxis jarayonini samaraliroq qiladi. Natijada bemorlar tezroq davolanishni boshlaydi, shifokorlarning ish yukini kamaytiradi va sog‘liqni saqlash tizimi samaradorligi oshadi. Shu bilan birga, SI tibbiyotda erta tashxis qo‘yish orqali kasalliklarni oldini olishga ham yordam beradi, bu esa umumiy ijtimoiy foydani oshiradi.

2025-yilda dunyoda taxminan 8,4 milliard ovozli yordamchi qurilma ishlatilmoqda[3, 4.]. 2025-yilda dunyoda taxminan 8,4 milliard ovozli yordamchi qurilma ishlatilishi SI texnologiyalarining kundalik hayotga keng singib ketganini ko'rsatadi. Bu virtual yordamchilar — Siri, Alexa, Google Assistant kabi vositalar — foydalanuvchilarga ma'lumot qidirish, eslatmalar qo'yish, uy jihozlarini boshqarish va boshqa kundalik vazifalarni tez va qulay bajarishda yordam beradi. Shu bilan birga, ular insonlar vaqtini tejaydi, ish jarayonini soddalashtiradi va texnologiyaga bo'lgan ishonchni oshiradi. Bu raqam SI'ning nafaqat texnologik, balki ijtimoiy foydasini ham yaqqol ko'rsatadi. Sun'iy intellekt (SI) ko'plab ijobiy tomonlarga ega bo'lsa-da, uning salbiy ta'sirlari ham mavjud.

AI va avtomatlashtirilgan tizimlar takroriy ishlarni bajaradi, bu ayrim ish o'rinlarining yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Masalan, ishlab chiqarish, logistika va oddiy ma'muriy ishlar sohalarida odamlar ishini SI qisman yoki to'liq almashtirishi mumkin. WEF prognoziga ko'ra, 2030-yilgacha 92 million ish o'rnini “displaced” (ya'ni, yo'qolishi yoki o'zgarishi) ehtimoli bor.[4, 18.] Ish o'rinlarining qisqarishi” degan gap barcha ish o'rinlari darhol yo'qoladi degani emas — ko'pchilik holatda “o'zgaradi”: ba'zi vazifalar avtomatlashtiriladi, lekin boshqa vazifalar uchun yangi malakalar talab qilinadi. Hisobotlar o'zaro farq qiladi: bir joyda 14 million degan raqam, boshqa manbalarda esa 85 million yoki 92 milliongacha tahminlar bor. Bu farq prognozlarning metodologiyasi, qamrovi va nazariy asoslariga bog'liq.

AI bilan “yo'qolgan” ish o'rinlari o'rniga “yaratiladigan” yangi ishlar ham prognoz qilinmoqda. Masalan, AllAboutAI tahliliga ko'ra, 170 million yangi ish ochilishi mumkin. Shu sababli, “nechta aholi to'liq ishsiz qoldi” deb aniqlik bilan aytish qiyin — bu raqamlar taxminiy prognozlardir va ularni ehtiyotkorlik bilan talqin qilish kerak.

OpenAI bosh direktori Sam Altman yoshlar orasida ChatGPT-ga bo'lgan “hissiy haddan tashqari bog'liqlik” mavjudligini tan oldi. U odamlar muhim hayotiy qarorlarini AI-ga asoslanib qabul qilishini aytgan.[5, 2.] Sam Altmanning ogohlantirishiga ko'ra, yoshlar orasida ChatGPT va boshqa SI vositalariga bo'lgan “hissiy haddan tashqari bog'liqlik” insonning mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini zaiflashtirishi mumkin. Bu vaziyatda foydalanuvchilar oddiy yoki muhim hayotiy qarorlarni ham SI tavsiyalariga tayangan holda qabul qiladi, shaxsiy tajriba va tanqidiy fikr yetishmaydi. Shu sababli, SI texnologiyalari bilan ishlashda me'yorda foydalanish va ongli yondashuv muhim hisoblanadi. SI— qulay vosita, lekin insonni qaror qabul qilish jarayonidan to'liq chiqarib tashlamasligi kerak.

Ba’zi maslahatchilar va psixiatrlar “SI psixoz” deb ataluvchi hodisani ta’kidlamoqda — uzoq va intensiv chatbot bilan muloqot qilish, real vaqtdagi inson munosabatlaridan uzilib qolishga olib kelishi mumkin. SI psixoz” hodisasi shuni ko’rsatadiki, sun’iy intellekt bilan uzoq va intensiv muloqot qilish foydalanuvchilarda ijtimoiy izolyatsiya va real inson munosabatlaridan uzilish xavfini oshiradi. Bu holat, ayniqsa yoshlar va yolg’izlikka moyil odamlar uchun salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shu sababli, SI chat-botlardan foydalanishda me’yordan ortiq vaqt sarflashdan saqlanish va real hayotdagi ijtimoiy aloqalarni saqlash muhimdir. SI insonning hayotini yengillashtiruvchi vosita bo’lsa-da, u insoniy munosabatlarni to’liq almashtira olmaydi.

Xulosa. Sun’iy intellekt hayotimizga katta qulayliklar keltiradi va turli sohalarda samaradorlikni oshiradi. SI tibbiyotda kasalliklarni erta aniqlash va diagnostikani tezlashtirishga yordam beradi, bu esa bemorlar hayotini saqlashga xizmat qiladi. Ovoqli yordamchilar, smart uy va transport tizimlari kundalik vazifalarni avtomatlashtirib, vaqtni tejash va qulaylik yaratadi. Shu bilan birga, SI va avtomatlashtirilgan tizimlar takroriy ishlarni bajarishi sababli ba’zi ish o’rinlari qisqaradi, bu esa millionlab insonlarni ish o’rinlarisiz qoldirishi mumkin. Foydalanuvchilar SI qurilmalariga ortiqcha qaram bo’lib, mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini zaiflashtiradi. Uzoq va intensiv SI bilan muloqot “SI psixoz”, ijtimoiy izolyatsiya va emotsional qaramlik xavfini keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, SI’dan foydalanishda me’yorda ishlatish va real insoniy aloqalarni saqlash zarur. SI tizimlarining shaffofligi va axloqiy me’yorlarini ta’minlash ham muhim hisoblanadi. To’g’ri boshqarilsa, SI inson hayotini yengillashtiruvchi va iqtisodiy, ijtimoiy rivojlanishga xizmat qiluvchi kuchli vosita bo’lib qoladi. Shu bilan birga, uning salbiy oqibatlariga tayyor turish va xavflarni kamaytirish choralarini ko’rish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Sun’iy intellekt loyihalarini rivojlantirish uchun 1 milliard dollardan ortiq investitsiya jalb qilinishi rejalashtirilgani haqida farmon. – PF–189, 22.10.2025, B. 3.
2. To‘xtaxo‘jaeva F.Sh., Imanova L.N. Tibbiy tasvirlashda sun’iy intellekt (AI): radiologiya va patologiyada diagnostik aniqlik va samaradorlikni oshirish. *Innovations in Science and Technologies*, **1**(3), 363–365.

3. Amra & Elma. Global ovozli yordamchi qurilmalar soni taxminan 8,4 milliard. – *AI Voice Assistant Purchase Stats 2025*, 2025. – B. 4.
4. World Economic Forum. (2025). *Future of Jobs Report 2025*: 2030-yilgacha 92 million ish o‘rni “displaced” bo‘lishi taxmin qilinmoqda. – B. 18.
5. Altman S. OpenAI bosh direktori Sam Altman yoshlar orasida ChatGPT-ga bo‘lgan “hissiy haddan tashqari bog‘liqlik” borligini tan oldi, odamlar muhim hayotiy qarorlarini AI-ga asoslab qabul qilmoqda. – *Business Insider*, 2025. – B. 2.
6. Rasulov Rustambek Odilovich - The Essence of Political Socialization Processes and their Role in Social Development. Spanish Journal of Innovation and Integrity, ISSN: 2792-8268, Volume: 37, Dec-2024. <https://sjii.es/index.php/journal/article/view/106/150>
7. Rasulov, R. . (2024). The importance of education and upbringing in forming political socialization in the worldview of youth. Академические исследования в современной науке, 3(48), 124–132. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/arims/article/view/61938>
8. Rasulov Rustambek Odilovich. The importance of youth-oriented structures established in the country in the political socialization of youth Vol. 3 No. 12 (2024): INTERNATIONAL JOURNAL OF EUROPEAN RESEARCH OUTPUT (IJERO). <http://ijero.co.uk/index.php/ijero/article/view/417>
9. Rasulov Rustambek Odilovich. Cultural basics of education and the role of youth in it. *Philosophy And Life International Journal*. ISSN 2181-9505. Doi jurnal 10.26739/2181-9505. <https://www.tadqiqot.uz/index.php/philosophy/article/view/11321>
10. O.Tursunov, R.O. Rasulov. Zamonaviy dasturlash muhitida arifmetik amallarni avtomatlashtirish: C# WinForms asosida kalkulyator modeli. — *Academic Research in Modern Science, International scientific-online conference*, 2023. — B. 27.
11. R.O. Rasulov. Ommaviy kommunikatsiyalarning yoshlar ijtimoiy siyosiy lashuviga ta’siri bilan bog‘liq g‘oyaviy tendensiyalar. “Falsafa va hayot” ilmiy jurnali. Tom 3. №3. B. 47-54.
12. R.Rasulov. Yangi O‘zbekistonda yoshlar bilan ishlash tizimida ularning ijtimoiy faolligi va ma’naviy salohiyatini rivojlantirishning o‘ziga xos mexanizmlari. — *Научно-теоретический журнал “Ma’mun Science”*, 2022. — B. 45.

13. Rasulov Rustambek Odilovich. Yoshlar bilan ishlash tizimida ma'naviy-mafkuraviy omillarning yoshlar ongiga ta'siri. — International Journal of Scientific Research, 2023, Tom 2, B. 147–152.

14. Rasulov Rustambek Odilovich. Yoshlar bilan ishlashda tarbiyaning mafkuraviy asoslari. — Falsafa va Huquq jurnali, 2023, Tom 3, B. 116–121.

15. Rasulov Rustambek Odilovich. Jamiyat va yoshlar bilan ishlash tizimida ta'lim va tarbiyaning madaniy asoslari (Ijtimoiy-falsafiy tahlili). — O'zbekiston Milliy Universiteti Xabarlar jurnali, 2023, B. 119–121.

16. Rasulov Rustambek. Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish mexanizmlari. — Management and Future Technologies Scientific Journal, June 2025, Volume 2, Issue 2, B. 353–364.

Research Science and
Innovation House

